

طراحی منظر پارک موضوعی بانوان و توانمندسازی اجتماعی

مرضیه کریمی^۱، مهدی حقیقت‌بین^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته معماری، مؤسسه آموزش عالی روزبهان، ساری، ایران

۲- استادیار گروه معماری، مؤسسه آموزش عالی روزبهان، ساری، ایران

Women's theme park landscape design with emphasis on social empowerment

Marzieh Karimi¹, Mehdi Haghighatbin²

1- Masters student, Architecture, Roozbahan institute of higher education, Sari, Iran

2- Assistant Professor of Architecture, Roozbahan institute of education, Sari, Iran

ایمیل نویسنده مسئول : m_karimi6694@yahoo.com

*Corresponding Author: mhaghighatbin@yahoo.com

چکیده

در بستر افزایش توجهات جهانی به مسأله‌ی پایداری و دستیابی به توسعه‌ی پایدار خصوصاً "پایداری اجتماعی، تلاش برای رسیدن به اهداف آن در طراحی فضاهای باز شهری به ویژه پارک‌ها و فضاهای سبز اهمیت بیشتری یافته است. از طرفی یکی از گروه‌های مورد توجه در جوامع که بیش از نیمی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، بانوان هستند. مسأله بانوان و توانمندسازی آنان در به ثمر نشستن اهداف توسعه‌ی پایدار اجتماعی از ضروریات طرح‌های توسعه‌ای به شمار می‌رود. در پژوهش حاضر سعی بر آن بوده است با شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر توانمندسازی بانوان که شامل مشارکت اجتماعی، تعاملات اجتماعی، آموزش و کسب مهارت می‌باشد، راهکارهای طراحی فضاهای باز شهری ویژه آنان ارائه شود. ابزار گردآوری داده‌ها، مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای بوده و تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت تحلیلی-توصیفی صورت پذیرفته است.

واژه‌های کلیدی

پایداری اجتماعی، فضاهای باز شهری، توانمندسازی بانوان، مشارکت اجتماعی، تعاملات اجتماعی

Abstract

Achieving sustainable development and especially social sustainability are the reasons which has increased the global attention to sustainability. Therefore, the design of urban open spaces, especially parks and green spaces has been taken in to consideration in urban planning. On the other hand, one of the attractive groups in the community that is over half of the world's population is women. Therefore the special goal in sustainable social development and urban development plans is the issue of women and their empowerment. This study has tried to identify the effective component of women's empowerment including social participation, social interaction, education and skills acquisition, to design urban open spaces. The data collection tools are documentary and library studies and the data are analyzed descriptive-analytic method.

Keywords:

Social stability- Urban open spaces- Empowering women- Social participation- Social interaction

۱- مقدمه

امروزه یکی از مباحث مهم و قابل توجه در جوامع مختلف به خصوص جوامع در حال توسعه، مسأله زنان و توانمندسازی آنان می‌باشد. با توجه به اینکه نیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می‌دهند، پیگیری مسائل و مشکلات مربوط به آنان حائز اهمیت می‌باشد. بر اساس مطالعات صورت گرفته توسط صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه‌ی اجتماعی، به ثمر نشستن اهداف توسعه‌ی هزاره بدون توجه به مشارکت زنان و رفع مشکلات ناشی از تبعیض جنسی محقق نخواهد شد. از طرفی با مشارکت فعال زنان در تمامی عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی است که دستیابی به توسعه‌ی پایدار خصوصاً "توسعه‌ی پایدار اجتماعی امکان‌پذیر خواهد شد. زنان به عنوان بنیان اصلی خانواده، نقشی بسیار تأثیرگذار در سلامت خانواده، توانمندی اعضای خانواده و بهبود کیفیت زندگی خانوادگی دارند؛ بنابراین توانمند ساختن آنان سبب توانمندی کل اعضای خانواده و به دنبال آن کل جامعه خواهد شد.

در کشور ما به دنبال مطرح شدن مباحث پایداری در جهان در قرن ۲۱، مسأله زنان و توانمند ساختن آنان در برنامه چهارم توسعه به عنوان یکی از مباحث مهم مطرح شد و جزء مهمترین وظایف سازمان‌های ذی‌ربط و مسئول در این حوزه قرار گرفت. به دنبال بررسی‌های صورت گرفته در این زمینه، زنان آسیب‌دیده و سرپرست خانوار در اولویت طرح‌های توانمندی قرار گرفتند. این گروه از زنان به سبب قرارگیری در موقعیت حساس و ویژه، نیازمند توجه بیشتری از سوی دولت هستند. زنان سرپرست خانوار به دلایل مختلفی از جمله فوت همسر، طلاق، اعتیاد همسر و... علاوه بر نقش مادری مجبور به انجام وظایف و نقش پدری از جمله تأمین معاش خانواده هستند؛ به طوری که این مسأله زمینه‌ساز بروز مشکلات متعددی نظیر مشکلات اقتصادی برای آنان شده است. بنابراین توانمند ساختن این گروه از زنان کمک بسیار زیادی به حل مشکلات آنان خواهد کرد.

بنابراین در یک نگاه کلی و کلان به طرح‌های توسعه‌ای کشور، لزوم ایجاد مراکز و مجموعه‌های آموزشی و مهارتی برای زنان بسیار مهم و قابل توجه می‌باشد. مراکزی که زنان در طرح‌های مختلف آموزشی و مهارتی مشارکت نموده و ضمن برقراری تعامل اجتماعی سازنده با گروه‌ها و نهادهای مختلف، در بالا بردن توانمندی خود و اعضای خانواده تلاش خواهند نمود.

با بررسی‌های صورت گرفته، فضاهای باز شهری از جمله مکان‌هایی هستند که در رسیدن به این امر به ما کمک خواهند کرد. فضاهای باز شهری مانند پارک‌های شهری و به طور خاص پارک‌های موضوعی بانوان علاوه بر تأمین نیازهای روحی و روانی شهروندان و بهبود کیفیت زیست محیطی شهرها، امکان ایجاد مشارکت و تعاملات اجتماعی را برای شهروندان فراهم می‌کنند. با افزایش سبک زندگی مدرن در شهرها، شهروندان دچار غفلت و بی‌تفاوتی نسبت به یکدیگر شده‌اند و همین مسأله سبب کاهش ارتباط و تعامل اجتماعی در سطح شهرها به خصوص کلان شهرها شده است. از طرفی امکان گذران اوقات فراغت در طبیعت و ارتباط مستقیم با محیط طبیعی بسیار کم‌رنگ شده است. رشد و گسترش شهرهای مدرن سبب نابودی بخش زیادی از طبیعت و محیط زیست شده است؛ به طوری که امروزه در آبادی‌های شهری، به ویژه در مادر شهرها، ارتباط مستقیم با محیط طبیعی، یا بسیار ناچیز است، یا اینکه اصلاً وجود ندارد (Norberg, 1989: 166).

بنابراین در پژوهش حاضر سعی بر این بوده که با معرفی الگوهای طراحی فضای باز شهری، محیطی آموزشی، فرهنگی و ورزشی برای بانوان جهت افزایش میزان توانمندی آنان در زندگی و بالابردن مهارت‌های کسب‌وکار و کارآفرینی به خصوص در میان بانوان سرپرست خانوار و آسیب‌دیده و همچنین پاسخگویی به نیازهای فیزیکی و اجتماعی بانوان و تقویت تعاملات اجتماعی در شهر فراهم شود.

۲- فضاهای سبز شهری

فضای سبز شهری، بخشی از فضای باز شهری است که عرصه‌های طبیعی یا اغلب مصنوعی آن زیر پوشش درختان، درختچه‌ها، بوته‌ها، گل‌ها، چمن‌ها و سایر گیاهان است که بر اساس نظارت و مدیریت انسان با در نظر گرفتن ضوابط، قوانین و تخصص‌های مرتبط با آن، برای بهبود شرایط زیستی، زیستگاهی و رفاهی شهروندان و مراکز جمعیتی غیروستایی، حفظ، نگهداری و یا احداث می‌شوند (نخعی‌مقدم، سرگزی، ملک، ۱۳۸۶، ۱۹۹).

پارک‌های شهری در طبقه‌بندی فضاهای سبز شهری عمومی قرار دارند. از این نوع فضاها عموم مردم می‌توانند استفاده کنند. به عبارت دیگر این پارک‌ها، به منظور گردشگاه و محل استراحت عموم مردم می‌باشند. در پارک‌های عمومی سعی می‌شود که تمام وسایل سرگرمی و رفاهی، تقریباً برای هر نوع سلیقه، فکر و سن وجود داشته باشد (سعید نیا، ۱۳۸۳، ۴۷-۴۵).

در گذشته تصویری محدود از فضاهای باز و سبز وجود داشت؛ به طوری که این فضاها محدود به باریکه‌ای از آب، فواره، چند بوته گل و باغچه می‌شد (Crisp, 1979: 11). نداشتن چارچوب و رویکردی جامع در این خصوص باعث می‌شد که موضوع فضاهای باز و سبز شهری و تأثیرات آن‌ها بر سازوکار آدمی به ندرت مورد توجه قرار بگیرد (یار احمدی، ۱۳۷۸، ۱۱۶). ولی امروزه در جهان رویکرد به فضای سبز شهری به عنوان یک الگوی فضایی دامنه وسیعی یافته است. فضای سبز شهری در کنار دیگر کارکردهای فضای شهری در کلان شهرهای کشورهای مختلف، پراکنش‌هایی را در این فضاها شکل می‌دهد؛ به طوری که این نوع فضاها در این کشورها در کنار دیگر کارکردها توانسته پویایی اجتماعی، فرهنگی و روانی شهروندان را سبب شود (صالحی‌فرد و همکاران، ۱۳۸۷).

امروزه میزان تأثیر روان‌شناختی و اجتماعی فضاهای سبز شهری بر شهروندان به یکی از مباحث مهم و کاربردی در دیگر کشورها تبدیل شده، به طوری که هر ساله ۲۰ هزار هکتار زمین زیر پوشش فضای سبز قرار می‌گیرد؛ زیرا به اهمیت آن و تأثیرات مطلوبی که بر اجتماع و فرهنگ مردم دارد پی برده‌اند (شاهوردیان، ۱۳۸۳، ۱۴). بنابراین امروزه می‌توان فضاهای سبز شهری در کشورهای مختلف را به عنوان یکی از موضوعات اصلی در تکامل و پویایی اجتماعی و روان‌شناختی شهروندان در قرن حاضر باز شناخت (صالحی‌فرد و همکاران، ۱۳۸۷). همچنین در قرن بیستم شاهد رویکرد جدیدی به پارک هستیم؛ شکوفایی این ایده از این‌جا، بعد از شکستن حصار دور پارک ایجاد شد. در این حالت پارک دیگر گلخانه و محل نمایش گیاهان نیست، بلکه یک فضای آمیخته به عناصر جاری زندگی و عناصر طبیعت در ترکیب با هم است. پارک دیگر به دنبال جمع‌آوری آب و گیاه نیست و به جای اینکه تقلیدی از طبیعت باشد، می‌تواند تقلید از یک موضوع یا سوژه باشد. همچنین می‌تواند فقط یک عملکرد را در خودش جای دهد یا یک موضوع را در ذهن قوی کند (منصوری، ۱۳۸۷). پارک موضوعی عنوانی است که به این پارک‌ها داده‌اند. به نظر می‌رسد با طراحی یک پارک موضوعی بتوانیم به هدف مورد نظر در پژوهش حاضر دست یابیم. در ادامه به تعریف پارک‌های موضوعی و به طور خاص پارک بانوان به عنوان یکی از انواع این پارک‌ها می‌پردازیم.

۳- پارک‌های موضوعی

به آن دسته از پارک‌ها، بوستان‌ها، گردشگاه‌ها و تفرجگاه‌های طبیعی و یا فرهنگ‌ساخت (انسان‌ساخت) اطلاق می‌گردد که ضمن پرداختن به مفر و مکانی برای گریز از زندگی شهری و تأمین فضا برای تفرج، تفریح و صرف اوقات فراغت، با نگاهی تخصصی به یک موضوع ویژه و تأکید بر آرایه‌ها، مظاهر، نمادها، نمودها و عناصر متبادر از آن، زمینه‌ای را با هدف

ایجاد کانونی جهت آموزش، تربیت، پرورش و ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی و معرفی داشته‌های تاریخی، فرهنگی، دانشی، علمی، زیست محیطی و سرمایه‌های اجتماعی، اکولوژیکی، طبیعی و حفاظت مؤثر از الگوهای در رابطه با فعالیت‌های انسانی و جوانب حمایتی از روش‌های تأمین نیازهای اصلی جوامع شهری به استراحت، تفریح، خلاقیت، یادگیری، آموزش، طراحی، پیرایش، آرایش و ... تجهیز می‌گردند (ودادی، ۱۳۸۵، ۴۶).

پارک‌های موضوعی با هدف توسعه و بسط دانش، فرهنگ و گسترش شناخت و آگاهی طراحی می‌گردند. به عنوان مثال، در یک پارک موضوعی صنعت و یا در یک پارک موضوعی با هدف «وحوش» و یا «گل و گیاه» محور اصلی، تدارک اسباب سرگرمی و زمینه‌های تفریح نیست بلکه محور اصلی، توسعه‌ی دانش و فرهنگ و ارائه‌ی شناخت نسبت به یک مضمون تخصصی است (خوشکام، ۱۳۹۲).

پارک‌های موضوعی با قابلیت تأمین نیازهای فرهنگی و دانشی انسان‌ها، علاوه بر فراهم کردن محیطی طبیعی در دل شهرهای شلوغ و پرتراфик امروزی، مکانی برای رسیدن به آرامش و آسایش همراه با تأمین نیازهای روحی و روانی شهروندان می‌باشند.

۴- پارک موضوعی بانوان

سابقه پارک‌های بانوان به سال ۱۹۱۳، زمانی که زوجی به نام جیمز و سری هیل زمینی را در شهر هلنا در ایالت مونتانا آمریکا برای ایجاد پارک به شهرداری اهدا کردند برمی‌گردد. این پارک را می‌توان اولین پارک بانوان جهان محسوب کرد (Helenahistory, 2012). پارک بانوان میامی در سال ۱۹۹۲ در جهت بهبود کیفیت زندگی اجتماعی بانوان ساخته شد. این پارک ۱۵ هکتاری در کنار دریا، دارای آلاچیق و تسهیلات پیک‌نیک و محل بازی کودکان بود (Park & Recreation, 2012). قبل از سال ۲۰۰۰ نیز مرکز پزشکی دانشگاه اوهایو برای بررسی تأثیر پارک بر سلامت زنان بیمار، پارک زنان را احداث نمود. نتایج بررسی‌ها طی سال‌های متمادی نشان داد که پارک تأثیر مثبتی در شفای زنان بیمار داشته است. بنابراین آن‌ها تصمیم به ایجاد پارک جدید در سال ۲۰۱۲ نمودند (Ohio State University Wexner Medical Center Expansion Blay, 2012). در سال ۲۰۰۰، پارک زنان و باغ افتخارات مشارکت زنان در طول تاریخ، در شیکاگو افتتاح شد. در این پارک مسیر پیچ در پیچی ساخته شده است که استعاره از یک زن در حال حرکت از مرزهای سنتی و دوره‌های زندگی خویش است (Chicagoparkdistrict, 2012). پارک‌های بانوان در این شهرها با هدف آموزش شیوه‌های جدید مدیریتی برای بهبود کیفیت زندگی و همچنین ایجاد مراکزی برای کارآیابی و کارآفرینی احداث شده‌اند و ورود آقایان به این پارک‌ها ممنوع نمی‌باشد.

تاریخچه احداث پارک بانوان در ایران به یک دهه قبل برمی‌گردد. پارک بانوان بروجرد، اولین پارک ویژه بانوان در ایران است. این پارک در سال ۱۳۸۰ در زمینی به مساحت بیش از ۴۰ هزار مترمربع طراحی و به بهره‌برداری رسید. مسئولان فرهنگی ارومیه نیز در ۱۷ اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۸ موظف شدند که احداث پارک بانوان را در دستور کار قرار دهند. پارک بانوان بهار نیز در تبریز به سال ۱۳۸۶ افتتاح شد. در سمنان نیز پارک بانوان، در بلوار ۱۷ شهریور سمنان راه‌اندازی شده است. نخستین بوستان بانوان تهران با مساحت ۲۷ کیلومترمربع در بزرگراه آزادگان واقع است. احداث بوستان بانوان در پایتخت مربوط به اولین مصوبات شورای اسلامی شهر تهران است (جهان‌نیوز، ۱۳۸۷).

۵- تعاملات اجتماعی

هرگاه عملی از شخصی سربزند که با پاسخ از سوی فرد دیگری همراه باشد در اصطلاح به این عمل متقابل دوطرفه، تعامل اجتماعی گفته می‌شود. این رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان و احساس تعلق به مکان یک

ضرورت است، چرا که به وجود آوردن زمینه‌های اجتماعی شدن و اجتماع‌پذیری به رشد فردی انسان کمک می‌کند (لنگ، ۱۳۸۳). ارتباط و تعامل از مهمترین نیازهای انسان در سطح اجتماع است. بسیاری از روانشناسان و جامعه‌شناسان همچون آلفرد آدلر، اریک برن و آبراهام مازلو در مورد اهمیت تعاملات و روابط اجتماعی و تأثیر آن بر زندگی فرد و اطرافیانش بحث‌های گسترده‌ای انجام داده‌اند و هر کدام از جنبه‌ای خاص به این موضوع نگریسته‌اند. در دنیای مدرن امروز به ویژه در شهرهای پرجمعیت به دلایل مختلف، تعاملات اجتماعی کاهش یافته است. این فقدان ارتباط علاوه بر تأثیرات مخرب فردی مشکلات اجتماعی نظیر کاهش حس سرزندگی، افزایش جرم‌خیزی، کاهش اعتماد اجتماعی، کاهش سرمایه‌ی اجتماعی و غیره را باعث می‌شود (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۳، ۲۵۸). از آن‌جا که افراد بر اساس منافع خود و بر اساس توقعات، هنجارها و نقش‌های معین خود، ارتباطات اجتماعی را شکل می‌دهند پس ممکن است در جستجوی مکان‌هایی باشند که در آن، افرادی با خصوصیات مشابه آن‌ها به لحاظ طبقه، مذهب، الگوی زندگی، تحصیلات، درآمد و موارد دیگر حضور دارند. همگن بودن افراد، مشوق ملاقات و افزایش تعامل با مکان‌های کالبدی-اجتماعی و در نتیجه ارتقاء دلبستگی به آن مکان است (Marcus & Sarkissian, 1986). در فضاهای باز عمومی خصوصاً "فضاهای سبز شهری و پارک‌ها امکان برقراری تعاملات اجتماعی میان شهروندان وجود دارد. پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه بر درستی این مسأله صحنه می‌گذارند.

در نظریه‌های طراحی محیط اظهار نظرهای زیادی راجع به چگونگی تأثیر طراحی بر تعامل اجتماعی مردم شده است. همچنین نیاز انسان به پیوندجویی و احساس تعلق به یک مکان از جمله مواردی است که جان لنگ برای ضرورت برقراری روابط اجتماعی برمی‌شمرد و انجام تعاملات اجتماعی و مشاهده فعالیت‌های مردم را موجب شادی انسان از طریق ایجاد زمینه‌های اجتماعی شدن و اجتماع‌پذیری می‌داند. کریستوفر الکساندر^۱ نیز ملاقات‌های گاه به گاه و غیررسمی را زمینه‌ساز توسعه دوستی‌ها و روابط روزمره مردم دانسته و روابط اجتماعی را موجب نزدیک‌تر شدن نگرش‌های متفاوت افراد مختلف می‌داند. به گفته جنکل فضاهای عمومی می‌توانند به گونه‌ای طراحی شوند که مردم و فعالیت‌ها را از محیط خصوصی به محیط عمومی فراخوانند یا برعکس به صورتی باشند که وارد شدن به آن‌ها از نظر فیزیکی و روانی دشوار باشد. در فضاهای اجتماع‌پذیر در نحوه‌ی طراحی فضا و چیدمان مبلمان آن ارتباط چهره به چهره افراد در نظر گرفته می‌شود. این مسأله در کنار ایجاد فضاهایی که امکان ملاقات با یکدیگر را فراهم می‌کند موجب افزایش قابل توجه تعاملات اجتماعی می‌گردد (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۳، ۲۵۸).

همچنین مطالعات افرادی چون جن جاکوبس^۲ و اسکار نیومن^۳ نیز نشان می‌دهد که در محیط‌های محلی که تعامل اجتماعی قابل توجهی میان مردم وجود دارد میزان جرم و جنایت پایین‌تر می‌باشد و امنیت بیشتری حاصل می‌گردد. در مورد فضای داخلی ذکر شده است که سلسله مراتب فضا به گونه‌ای باشد که مردم بتوانند رابطه اجتماعی برقرار کنند (همان).

سکونت‌گاه‌های شهری قبل از مدرنیسم، فضاهای عمومی مانند میدان‌های شهری و بازارها، به عنوان عرصه‌ای جهت ارتباطات اجتماعی بوده‌اند و در حقیقت مکان‌هایی متشکل از فعل و انفعالات اجتماعی تعداد زیادی از مردمانی که این تعاملات را امکان‌پذیر می‌ساختند، قلمداد می‌شده‌اند (مدنی‌پور، ۱۳۸۴). علاوه بر این، فضاهای باز در ایجاد حس اعتماد و اطمینان به مردم کمک می‌کرده و باعث افزایش حس همبستگی و تعلق در مردم می‌شوند. در حقیقت این فضاها فراتر از مکانی صرفاً "برای حضور منفعلانه هستند (قنبران و جعفری، ۱۳۹۳، ۵۹). با تفکیک قائل شدن بین فضاهای عمومی و

¹ Christopher Alexander

² Jehn Kehl

³ Jehn Jacobs

⁴ Oscar Neuman

فضای شهری، تنها آن دسته از فضاها که قابلیت وقوع تعامل و برقراری تعاملات اجتماعی را دارند در درجه‌ای بالاتر و به عنوان فضاهای شهری ارزیابی می‌شوند (پاکزاد، ۱۳۸۹). از جمله این فضاها، فضاهای باز شهری مانند پارک‌ها می‌باشد. فضاهای سبز شهری بر رفتار شهروندان مؤثر می‌باشد و این امکان وجود دارد که از طریق برنامه‌ریزی صحیح و هدفمند با قرارگیری مناسب فضاهای سبز در ترکیب با سایر فضاهای شهری، مراتب ارتقای اخلاقی و زمینه لازم جهت برقراری تعاملات اجتماعی فراهم گردد (Choay, 1986). فضاهای سبز حتی در مقیاس فضاهای کوچک در بین محلات شهری، به عنوان یک فضای مشترک می‌تواند عاملی برای تجمع و ارتباط همسایگان به خصوص برای زنان و افراد سالمند ساکن محلات، محسوب گردد (کوپن^۱ و همکاران، ۱۹۹۸). همچنین مشاهدات رفتاری نشان داده است که تعاملات اجتماعی در فضاهای سبز دو برابر فضاهای خشک و فاقد پوشش گیاهی می‌باشد (Sullivan, Kuo & Depooter, 2004). در مطالعاتی که در ایرلند صورت گرفته، مشاهده گردیده در محلاتی که فضاهای قابل پیاده‌روی و پارک محلی وجود دارد، ساکنین نسبت به یکدیگر بیشتر آشنایی و اطمینان دارند (Leyden, 2003). همچنین مطالعاتی که توسط ماس^۲ و همکاران (۲۰۰۹) در هلند صورت پذیرفت به این نتیجه دست یافتند که مردمی که در کنار فضاهای سبز زندگی می‌کنند، کمتر احساس تنهایی می‌نمایند و شناختشان از محیط و اطرافیانشان بیشتر می‌باشد. در پژوهش دیگری که توسط سیلند^۳ و همکاران (۲۰۰۸) در کشور سوئد بر روی پارک‌ها و جنگل‌های شهر زوریخ انجام گرفت، نشان داد که نوجوانان بیشتر با هم‌سالان خود در پارک‌ها و فضاهای سبز که سهولت دسترسی دارند، قرار ملاقات می‌گذارند (آرام و همکاران، ۱۳۹۵، ۱۳۹).

۶- فاکتورهای مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی در فضاهای باز شهری

افراد بر اساس منافع خود، ارتباطات اجتماعی را شکل داده و بر اساس توقعات، هنجارها و نقش‌های معین خود، به آن می‌پردازند. بنابراین نحوه حضور فرد در مکان به همراه سایرین، عاملی قوی در تصمیم فرد برای ماندن در آن است. در این راستا حتی ممکن است افراد در جست‌وجوی مکان‌هایی که در آن، افرادی با خصوصیات مشابه آن‌ها به لحاظ طبقه، قوم، مذهب، گروه اقتصادی، الگوی زندگی، تحصیلات، درآمد، نحوه تربیت کودکان و نژاد مشابه حضور دارند، بشناسند. اما با آن که همگن بودن افراد، مشوق ملاقات و افزایش تعامل با مکان‌های فیزیکی و اجتماعی و در نتیجه ارتقای دلبستگی به آن مکان است، در عین حال مکان‌های اجتماعی غیرهمگن نیز فرصتی است تا افراد باهم بودن و تعاملات اجتماعی غنی و آزاد را تجربه کنند (Marcus & Sarkissian, 1986). در واقع فضاهای عمومی با دارا بودن ظرفیت‌های بالقوه در مرحله نخست این فرصت برابر را جهت ایجاد و برقراری کنش‌های اجتماعی (ولو شکننده و ناپایدار) در اختیار کلیه شهروندان قرار می‌دهند. در مرحله بعد پس از «انعقاد» اولیه تعامل اجتماعی، تفاوت‌های موجود در سطح اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که پدیدآورنده الگوهای رفتاری متنوع است؛ خود زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی منسجم و پایدار خواهند شد (قنبران، ۲۰۰۴، ۱۷۸).

با توجه به مباحث مطرح شده، مؤلفه‌های مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی در فضاهای سبز شهری را می‌توان به صورت جدول زیر بیان نمود:

¹Kweon

²Maas

³Seeland

جدول ۱: مؤلفه‌های مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی

مؤلفه‌های مؤثر			تعاملات اجتماعی در فضاهای سبز شهری
معنایی	فعالیتی (عملگری)	کالبدی	
۱- خوانایی و وضوح فضایی (PPS, 2000) ۲- امکان تجربه تماس مستقیم مردم با محیط (Whyte, 1980) ۳- ارتباط و ادراک محیط (دانشپور، ۱۳۸۶) ۴- حس مکان و تصویر روشن از مکان (همان) ۵- تقویت ارزش‌های زیباشناسانه مکان (همان) ۶- تأمین نیاز پیوندجویی و احساس تعلق به مکان (لنگ، جان، ۱۳۸۳، آفرینش نظریه‌های معماری (نقش علوم رفتاری در طراحی محیط)، ترجمه علیرضا عینی‌فر، دانشگاه تهران، تهران) ۷- تطابق با ویژگی‌ها و زمینه‌های فرهنگی استفاده-کنندگان (غفوریان و همکاران، ۱۳۹۵، ۳۳)	۱- پیش‌بینی و خلق رویدادهای اجتماعی (Lennard, 1984) ۲- کنترل و دسترسی وسایل نقلیه و امنیت پیاده (PPS, 2000) ۳- ارتباط با سیستم حمل‌ونقل عمومی شهری (همان) ۴- پیش‌بینی فعالیت‌های جاذب (همان) ۵- امکان انجام فعالیت‌های اجتماعی در کنار فعالیت‌های ورزشی (Whyte, 1980) ۶- فراهم بودن امکان مشاهده و نظارت دیگران (Carl et al, 1992)	۱- وجود عناصر طبیعی (Kaplan, 1998) ۲- یادمان‌ها، پله‌ها و آب-نماها (Whyte, 1980) ۳- تناسبات، فرم، هندسه و محوریت فضا (پاکزاد، ۱۳۸۴) ۴- انعطاف‌پذیری فضا (همان) ۵- دسترسی به فضا (PPS, 2000)	

۷- پایداری اجتماعی

مفهوم پایداری اجتماعی در تقابل و انتقاد برخی نظریه‌پردازان و صاحب‌نظران نسبت به رویکرد مدرنیسم شکل گرفت. این نظریات ابتدا از حوزه‌ی فلسفه شروع به شکل‌گیری کرد و سپس در سیری مروری به شهرسازی و معماری وارد شد (غفوریان و همکاران، ۱۳۹۶، ۳۲). جان لنگ^۲ در تعریف پایداری اجتماعی بر خواست مردم برای زندگی در یک مکان معین اشاره داشته و بر توانایی در جهت استمرار چنین روندی هم در حال و هم در آینده، تأکید می‌کند (لنگ، ۱۳۸۳). پایداری اجتماعی اصول سیاسی و اجتماعی را با مسائل مربوط به مشارکت، شادی، رفاه و کیفیت زندگی ترکیب می‌کند

^۱ نهادی است که برنامه‌ریزی برای فضاهای عمومی را مورد تحقیق قرار می‌دهد.

^۲ John Long

پس مفهوم پایداری نیازمند یک شبکه کالبدی-اجتماعی است (ضرغامی، ۱۳۸۷). پایداری اجتماعی به چگونگی ارتباط میان افراد، جامعه و جوامع توجه داشته است که برای دستیابی به این هدف، مدل‌هایی از توسعه انتخاب می‌شود. البته با توجه به مرزهای فیزیکی موجود در عمل باید گفت پایداری اجتماعی ناشی از اقداماتی در زمینه‌ی موضوعاتی اساسی، همچون عرصه‌های اجتماعی افراد و جامعه بوده، بنابراین دامن‌های از توسعه‌ی مهارت‌ها و نابرابری‌ها در زمینه‌ی زیست محیطی و فضایی را در بر گرفته است. در این میان برای سنجش پایداری اجتماعی غیر از معیارهای سنتی مانند عدالت و سلامتی، می‌توان مفاهیم جدیدتری از جمله شادی، رفاه و کیفیت زندگی را سنجش و ارزیابی کرد؛ در این راستا پایداری اجتماعی استراتژی سنتی حوزه‌های اجتماعی را با اصولی مانند برابری، سلامت، توسعه‌ی مسائل مربوط به مشارکت، الزامات، ثروت اجتماعی، اقتصاد، محیط و اخیراً "بیشتر با مفاهیم شادی، رفاه و کیفیت زندگی ترکیب می‌کند (Colantonio et al, 2009: 3).

در مقام تعریف می‌توان پایداری اجتماعی را به این صورت تعریف کرد: پایداری اجتماعی با عنوان زندگی سالم، بارور و هماهنگ با طبیعت تعریف شده است. در این تعریف به بقا و حیات انسان توأم با تأمین نیازهای انسانی و همگام با حفظ کیفیت محیطی و مرتبط با نظام‌های اقتصادی برای حصول به بالاترین سطح رضایت از زندگی اشاره شده است. بسترسازی برای ظهور و بروز خلاقیت‌ها، بسیج همه‌ی مردم برای تأمین اهداف توسعه‌ی پایدار و نیز اطمینان از آینده‌ای بهتر برای همه با تأکید بر رفاه مردم بومی و نقش حیاتی آنان در مدیریت محیطی و توسعه، از ارکان تعریف پایداری اجتماعی است (زارع شاه‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۲). همچنین، می‌توان گفت در بستر مناطق شهری، تفسیر پایداری اجتماعی تنها با تأکید بر برابری و عدالت اجتماعی ممکن است. شهرهای در حال رشد برای تبدیل شدن به مکان‌هایی مناسب برای زندگی نیازمند تسهیل در توزیع عادلانه منابع در یک چشم‌انداز بلند مدت هستند (Ancell & Thompson-Fawcett, 2008) و با هدف تعیین حداقل الزامات اجتماعی برای توسعه بلند مدت و شناسایی چالش‌های جامعه در بلند مدت به کار می‌رود (Biart, 2002: 6). در نهایت، می‌توان هدف از پایداری اجتماعی را بهبود شرایط زندگی و فرایندی برای دسترسی جوامع به بالاترین سطح از کیفیت زندگی در جامعه دانست (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۱).

۸- مؤلفه‌های مؤثر در دستیابی به پایداری اجتماعی

در فرایند برنامه‌ریزی شهری توجه به مباحث اجتماعی اجتناب‌ناپذیر بوده، جزء جدایی‌ناپذیر طرح‌های شهری محسوب می‌شود. با تعیین ابعاد پایداری اجتماعی می‌توان رویه‌های مؤثر بر مباحث اجتماعی جامعه را بررسی و شناسایی کرد. به گفته دیگر، ابعاد پایداری اجتماعی، می‌تواند به عنوان یکی از مهمترین و کلیدی‌ترین ابزار در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های شهری محسوب شود (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲). در زمینه‌ی پایداری اجتماعی تاکنون دیدگاه‌ها و تعاریف مختلفی از سوی برنامه‌ریزان و سیاستمداران ارائه شده، که خود نشان دهنده‌ی ابعاد وسیع و گسترده‌ی این مفهوم است (همان). برای ارائه تعریفی که بتواند تا اندازه‌ای جنبه‌های مختلف پایداری اجتماعی را پوشش دهد، می‌توان به مؤلفه‌های زیر اشاره کرد:

۱- مشارکت

۲- امنیت

۳- کیفیت زندگی

۴- رضایت و مطلوبیت محیطی

از این میان می‌توان مؤلفه‌های مؤثر بر بعد اجتماعی فضای سبز شهری را به صورت جدول زیر خلاصه کرد:

جدول شماره ۲ مؤلفه‌ها، معیارها و زیرمعیارهای پایداری اجتماعی

مؤلفه	معیارها	زیر معیارها
مشارکت (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲)	پیوستگی اجتماعی (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲)	حس تعلق (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲) تعامل اجتماعی (همان) مسئولیت‌پذیری (همان)
مشارکت (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲)	مشارکت اجتماعی (همان)	مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و تفریحی (همان) مشارکت در فعالیت‌های مذهبی (همان) مشارکت در فعالیت‌های محلی (همان) مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه (ابراهیمی و جمعه‌پور، ۱۳۹۴، ۱۵)
امنیت (همان)	امنیت اجتماعی (همان)	کاهش یا فقدان جرم (نسترن و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۶۲) ادراک و احساس عموم (همان) حفاظت در مقابل جرم و جنایت (ابراهیمی و جمعه‌پور، ۱۳۹۴، ۱۵) امکان نظارت بر فضاها (همان)
رضایت و مطلوبیت محیطی (ابراهیمی و جمعه‌پور، ۱۳۹۴، ۱۵)	بعد کالبدی طراحی (ابراهیمی و جمعه‌پور، ۱۳۹۴، ۱۵)	المان‌های جذاب معماری و منظر (ابراهیمی و جمعه‌پور، ۱۳۹۴، ۱۵) پاسخگویی تجهیزات و امکانات (همان)
	بعد فضایی رفتاری (همان)	رضایت از کیفیت دسترسی به خدمات (همان) موقعیت و پاسخگویی به لحاظ مقیاس فضا (همان) مطلوبیت به لحاظ تأثیرات رفتاری و حسی در فضا (همان)

از مهمترین مؤلفه‌های مؤثر بر دستیابی به پایداری اجتماعی، مشارکت شهروندان می‌باشد. از طریق مشارکت می‌توان به تعاملات اجتماعی که هدف اصلی در طراحی فضاهای باز شهری است، دست یابیم. از طرف دیگر موضوع توانمندسازی زنان در دل مشارکت و تعامل اجتماعی روی خواهد داد. از این رو در ادامه به مسأله توانمندسازی زنان پرداخته خواهد شد و با ارزیابی فاکتورهای مؤثر بر آن به راهکارهای طراحی جهت تقویت میزان تأثیرگذاری فضاهای باز شهری بر پایداری اجتماعی شهر دست خواهیم یافت.

۹- توانمندسازی زنان

توانمندسازی زنان، عبارت است از فرآیندی که از طریق آن زنان به دانش، مهارت‌ها و منابع دسترسی پیدا می‌کنند که آن‌ها را قادر می‌سازد تا کنترل مثبتی بر زندگی خویش به دست آورده و بتوانند کیفیت سبک زندگی خود را بهبود بخشند (Singh, 1995).

توانمندسازی زنان به این معناست که آن‌ها بر شرم بی‌مورد خود فائق آیند، کردار و گفتارشان بر از اعتماد به نفس و اطمینان خاطر باشد، قادر به ارزیابی صحیح و شناخت واقعی خویش باشند، به استعدادها و محدودیت‌های درونی خویش آگاه باشند، قدرت رویارویی با دشواری‌ها را داشته باشند، از توانایی و قابلیت نیل به هدف‌های خویش برخوردار باشند و بتوانند با افزایش توانمندی خویش به هدف‌های مورد نظر برسند (کتابی، ۲۰۰۳).

مالهاترا^۱ توانمندسازی زنان را فرآیندی تعریف می‌کند که به وسیله‌ی آن زنان برای سازماندهی خودشان توانمند می‌شوند و اعتماد به نفس خود را افزایش می‌دهند و از حقوق خود برای انتخاب مستقل و کنترل بر منابع که منجر به از بین رفتن جایگاه فرودستی ایشان می‌گردد، دفاع می‌کنند (Malhotra, Schuler & Boender, 2002: 5).

اگبومه^۲ توانمندسازی را به معنای دستیابی بیشتر زنان به منابع و کنترل بر زندگی خود می‌داند؛ که موجب احساس استقلال و اعتماد به نفس بیشتری در آن‌ها می‌شود. این فرآیند موجب افزایش عزت نفس زنان می‌گردد به این معنا که موجب بهبود تصویری و تصویری می‌شود که زنان از وضعیت خودشان دارند (Ugbomeh, 2001: 239).

زنان در سراسر جهان نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌ای در اداره امور خانواده و جامعه دارند. آنان برای تسریع در روند تغییر و تحقق هدف‌های رشد و توسعه پایدار، می‌توانند مسئولیت‌های بسیار جدی و مهمی را بر عهده گیرند (Giuliano, 2014). در واقع یکی از گروه‌های اجتماعی که وظایف متعددی در جامعه دارند و توانمندی آن‌ها موجب توانمندی سایر افراد و حتی اعضای خانواده می‌شود، زنان می‌باشند (World Health Organization, 2014). آنان برای اینکه بتوانند به وظایف خود عمل نمایند ناگزیر از توانمندی هستند؛ چرا که از طریق توانمندی است که یک زن می‌تواند نقش‌های عاطفی، عقلانی، اجتماعی و اقتصادی خود را ایفا نماید (Giuliano, 2014).

یکی از الزامات اساسی توسعه پایدار استفاده صحیح از منابع موجود می‌باشد. توانمندسازی زنان از جمله مؤلفه‌های مهم در توسعه پایدار است. زنان قربانیان اصلی در مواردی چون فقر، خشونت، عدم برخورداری از تغذیه و بهداشت مناسب هستند. از این رو توجه به بهبود موقعیت زنان نفع همگانی را در بر دارد. در مطالعاتی که در حوزه توانمندسازی زنان به طور گسترده انجام شده است، بیشتر کشورها نیز دریافته‌اند که بدون توانمندسازی زنان توسعه پایدار محقق نخواهد شد. یکی از مهمترین معیارها جهت سنجش درجه توسعه‌یافتگی یک کشور، میزان اهمیت و اعتباری است که زنان در آن کشور دارا می‌باشند. اکنون نگاه جهان، بیشتر به سوی زنان معطوف شده است زیرا امروزه برای تحقق توسعه اجتماعی، تسریع فرآیند توسعه اقتصادی و محقق شدن عدالت اجتماعی، چنان‌چه به زن به عنوان نیروی فعال و سازنده نگریسته شود، قطعاً تأثیر بسیاری در روند توسعه و افزایش کمی و کیفی نیروی انسانی آن جامعه خواهد داشت. پرورش فرزندان، اداره امور منزل، حفظ محیط زیست، بهره‌وری صحیح از منابع و صرفه‌جویی در مصرف انرژی مباحثی هستند که زنان به طور مستقیم با آنان مرتبط هستند، پس توانمند بودن و توانمند ساختن زنان جامعه در رسیدن به اهداف توسعه کمک خواهد کرد؛ از طرف دیگر ترقی و تعالی نیمی از جامعه نیز انجام می‌شود (دامغانی و همکاران، ۱۳۹۴).

¹ Malhotra

² Ugbomeh

۱۰- عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان

بر اساس تحقیقات انجام شده در زمینه توانمندسازی زنان، عوامل و زمینه‌های بیرونی و درونی متعددی موجب افزایش و ایجاد توانمندی در زنان می‌گردد. نتایج به دست آمده از این پژوهش‌ها را می‌توان در غالب جدول زیر ارائه نمود:

جدول ۳ عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان

عوامل و زمینه‌های بیرونی و درونی	توانمندسازی زنان
<p>۱- نگرش‌ها، ارزش‌ها و باورها، به ویژه باورهای مربوط به خودکارآمدی، خودارزشی و احساس کنترل که بر فرآیند توانمندسازی اثرگذار است (کیائی و همکاران، ۱۳۹۶، ۶۶۶).</p> <p>۲- دانش، مشارکت و تفکر نقادانه؛ افراد با حمایت و مشارکت متقابل می‌توانند پیرامون جنبه‌های درونی و بیرونی مشکل، تفکر نقادانه داشته باشند (همان).</p> <p>۳- تعامل: افراد از طریق عمل انعکاسی می‌توانند راهبردهای عملی، بسیج منابع و دانش و مهارت‌های مورد نیاز را برای تأثیر بر ساختارهای درونی و بیرونی ممکن کنند (کبیر^۱، ۱۹۹۹، ۲۲؛ مارگار^۲، ۲۰۰۳؛ پارسونز^۳، ۱۹۸۵، به نقل از کیمیایی، ۱۳۹۰، ۶۸؛ سایمون^۴، ۱۹۹۴؛ تورن و کوکس^۵، ۱۹۹۴؛ گاتیرز^۶، ۱۹۹۴).</p> <p>۴- آموزش زنان (کار^۷، ۲۰۱۰؛ ناز و یورحمان، ۲۰۱۱؛ درز و سن^۸، ۲۰۰۳؛ چودهاری^۹ و چودهاری، ۲۰۱۱، ۸۸؛ مالیک^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۱، ۳۸۵).</p> <p>۵- توانمندی اجتماعی (نارایان^{۱۱}، ۲۰۰۲؛ مالیک و همکاران، ۲۰۱۱، ۳۸۵).</p> <p>۶- داشتن مهارت خاص شغلی (آلسوپ^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۶، ۲۶۷؛ مارگار، ۲۰۰۳؛ ناز و یورحمان، ۲۰۱۱).</p> <p>۷- مهارت و دانش آنان برای تولید (نارایان، ۲۰۰۲، ۱۴؛ پارسونز، ۱۹۸۵، به نقل از کیمیایی، ۱۳۹۰، ۶۸). سایر مهارت‌های بهبوددهنده زندگی (همان، ۱۴).</p> <p>۸- برخورداری از قابلیت‌های اجتماعی شامل تعلق اجتماعی، رهبری، روابط مبتنی بر اعتماد (نارایان، ۲۰۰۲، ۱۵).</p> <p>۹- مشارکت به منزله میزان تصمیم اثرگذار، میزان تأمین موارد مورد نیاز، نیروی کار، مدیریت، میزان پذیرش مسئولیت‌ها یا پیامدهای تصمیم (کیائی و همکاران، ۱۳۹۶، ۶۶۷).</p>	

¹ Kabeer

² Margar

³ Parsons

⁴ Simon

⁵ Touraine & Cox

⁶ Gutierrez

⁷ Kaur

⁸ Derez & Sen

⁹ Chowdhury

¹ Malik

0

¹ Narayana

1

¹ Alsop

2

۱۰- آگاهی و ظرفیت‌سازی: توانایی مدیریت منابع مولد، توانایی ایجاد ساختارهای اقتصادی جایگزین به لحاظ مالی، توانایی تعامل در حوزه عمومی و مشارکت در گروه غیرفامیل (دی و سارکر ^۱ ، ۲۰۱۱، ۵۹-۵۸؛ مارگر، ۲۰۰۳، ۵۱۱).	
۱۱- مشارکت و تعامل شامل میزان وقت صرف شده در گروه‌های محلی، انتخاب نوع شغل از سوی زنان، میزان مذاکره با کارفرمایان درباره شرایط کار و میزان دستیابی به اعتبار (همان، ۲۷۶-۲۷۱).	

همان طور که گفته شد در میان فاکتورهای مؤثر بر توانمندسازی زنان، مشارکت، آموزش و کسب مهارت مهمترین و تأثیرگذارترین این فاکتورها می‌باشند. از این رو در طراحی فضای باز شهری بانوان توجه به این فاکتورها و ارائه مدل‌هایی جهت تقویت آن‌ها باید در اولویت طراحی این فضاها قرار گیرد.

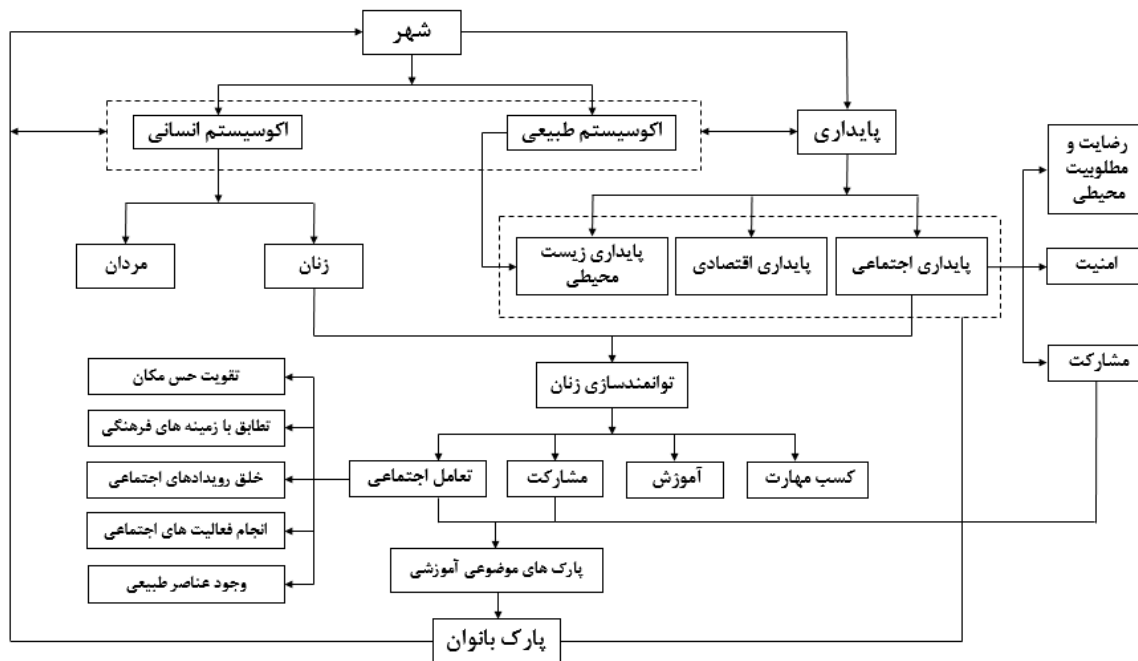
۱۱- نتیجه‌گیری

امروزه با گسترش روند زندگی مدرن در شهرها، شاهد کاهش میزان تعاملات اجتماعی شهروندان و تهدید سلامت روحی و روانی آنان خواهیم بود. فضاهای باز شهری به عنوان مکان‌هایی با ویژگی‌های زیست محیطی و طبیعی و دارا بودن فضای سبز کافی، می‌توانند به بهبود این روند کمک کنند. طبق مطالعات صورت گرفته توسط صاحب‌نظران، یکی از پارامترهای اثرگذار در پایداری اجتماعی، تعاملات اجتماعی است. برای رسیدن به جامعه‌ای با اهداف توسعه‌ی پایدار اجتماعی نیاز به مکان‌هایی در جهت بالابردن میزان مشارکت و امنیت همراه با رضایت و مطلوبیت محیطی در آن‌ها خواهیم داشت؛ تا از این طریق بتوانیم تعاملات اجتماعی سازنده‌ای را برای شهروندان فراهم کنیم. یکی از گروه‌هایی که در قرن ۲۱ و پیرو مطرح شدن مباحث توسعه‌ای، توجه ویژه‌ای به آن‌ها شده است، بانوان به خصوص بانوان آسیب‌دیده و سرپرست خانوار هستند. با توجه به اینکه نیمی از جمعیت شهرها را بانوان تشکیل می‌دهند، توجه به آن‌ها و تأمین نیازهای فیزیکی و اجتماعی آنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از راه‌های رسیدن به این هدف مهم، توانمندسازی بانوان از طریق افزایش آگاهی، مشارکت، آموزش مهارت و تعاملات اجتماعی سازنده در میان آنان می‌باشد. حضور پرشور بانوان به عنوان شهروندان یک شهر در مجموعه‌ای با محوریت حضور اختصاصی بانوان، می‌تواند شهرهای ما را در رسیدن به اهداف پایداری اجتماعی و توانمندسازی بانوان کمک کند. نمودار ۱ ارتباط بین فضای باز شهری و توانمندسازی بانوان به عنوان یکی از اهداف پایداری اجتماعی را نشان می‌دهد. بنابراین طراحی یک فضای باز شهری می‌تواند به عنوان راهکاری جهت افزایش توانمندسازی بانوان و بالا بردن میزان مشارکت و تعاملات اجتماعی سازنده در میان آن‌ها به معماران و طراحان شهری ارائه شود.

¹ De & Sarker

نمودار ۱: مدل مفهومی ارتباط پارک بانوان و توانمندسازی اجتماعی

با توجه به مطالب عنوان شده در بخش های مختلف مقاله، می توان راهکارهایی را در جهت بهبود کیفیت طراحی پارک-های بانوان مطرح نمود که به قرار زیر می باشند:

- ۱- طراحی مجموعه آموزشی با هدف بالابردن سطح مهارتی بانوان
- ۲- طراحی مراکز رشد و نوآوری که امکان استفاده از مهارت های آموخته شده را برای بانوان فراهم آورد
- ۳- طراحی مراکز فروش با هدف تأمین نیازهای اقتصادی بانوان
- ۴- طراحی فضاهای روباز که امکان انجام فعالیت های ورزشی و حرکتی را برای بانوان فراهم آورد
- ۵- طراحی مراکز جمعی و گروهی با هدف بهبود سطح کیفی تعاملات اجتماعی بانوان
- ۶- طراحی فضاهای جمعی با هدف بالابردن میزان مشارکت بانوان در فعالیت های اجتماعی و فرهنگی
- ۷- استفاده از الگوهای بومی و محلی در طراحی قسمت های مختلف مجموعه

مراجع

- ابراهیمی، اکبر، جمعه پور، محمود، ۱۳۹۴، سنجش و ارزیابی اصول پایداری اجتماعی در مجتمع های مسکونی، ۱-۳۰، مطالعات جامعه شناختی شهری، شماره ۱۶، سال پنجم.
- ابراهیمی نژاد رفسنجانی، مهدی، شاه حسینی، زهرا، قدسیان، حسین، ملا محمدی، مجید، ۱۳۹۴، بررسی تأثیر آموزش های فن و حرفه ای بر توانمندسازی زنان، چهارمین همایش ملی و سومین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

- آرام، فرشید، حبیبی، میترا، قرائی، فریبا، ۱۳۹۶، بررسی نقش فضای سبز بر حضور ساکنین و افزایش تعاملات اجتماعی در محله‌های دارای بازار دوره‌ای (نمونه موردی: بازارهای روز شهر همدان)، ۱۳۵-۱۴۶، نشریه علمی-پژوهشی انجمن معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۳.
- آربونی، زهرا، حاضری، صفیه، حیدری، رحیم، روستایی، شهرپور، ۱۳۹۲، ارزیابی تناسب عملکردی پارک‌های بانوان با استفاده از مدل AHP (نمونه موردی: کلانشهر تبریز)، ۲۱-۳۴، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۱۲، سال سوم.
- ازکیا، مصطفی، مشیراستخاره، زهرا سادات، نوابخش، مهرداد، وثوقی، منصور، ۱۳۹۴، ارزیابی عوامل مؤثر بر توانمندی اقتصادی (مطالعه موردی: زنان آسیب‌پذیر در شهر تهران)، ۱-۲۰، فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۱۲، سال سوم.
- اسدی، سیما، الهیاری، طلعت، ۱۳۹۴، اثربخشی خدمات ارائه شده توسط سازمان بهزیستی بر میزان توانمندی زنان سرپرست خانوار، ۷۹-۱۱۷، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۶۷.
- اعظمی، موسی، عطائی، پوریا، علی‌آبادی، وحید، موسیوند، مریم، ۱۳۹۵، ارزیابی تأثیر مؤلفه‌های توانمندسازی روانشناختی بر مشارکت اجتماعی زنان در سازمان‌های اجتماع-محور: کاربرد معادلات ساختاری، ۱۴۳-۱۶۱، فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، شماره ۱، سال هفتم.
- افشین‌مهر، وحید، غفوریان، میترا، نوروزی‌زاده، زهرا، ۱۳۹۶، بازشناسی مؤلفه‌های پایداری اجتماعی مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی (مطالعه موردی: محله اباذر تهران)، هویت شهر، شماره ۳۰، سال یازدهم.
- اقبالی قاضی جهانی، نسرین، حسینی نسب، داوود، میکائیلی منبع، فرزانه، ۱۳۸۹، بررسی رابطه توانمندی روانشناختی دبیران با تعهد سازمانی آن‌ها در مدارس شهر ارومیه در سال تحصیلی ۸۹-۸۸، ۲۷-۴۹، علوم تربیتی، شماره ۹، سال سوم.
- انصاری، رحیمه، قنبری، یوسف، ۱۳۹۴، شناسایی و تبیین عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر تنوانمندسازی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رستم)، ۱-۱۰، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۳، سال چهارم.
- باقری، مرادعلی، مغنی دامغانی، طاهره، مغنی دامغانی، فرشته، ۱۳۹۴، بررسی نقش زنان در توسعه پایدار از بعد توانمندسازی مهارتی، چهارمین همایش ملی و سومین همایش بین‌المللی مهارت‌آموزی و اشتغال.
- بیات، بنورا، کلهرنیا، بیژن، ۱۳۹۶، مفاهیم موضوعی و دیدگاه‌ها در رابطه با پارک اکولوژیک، ۲۰ اردیبهشت، اولین کنگره بین‌المللی پژوهش‌های علوم میان رشته‌ای در شهرسازی و معماری.
- پارسی، حمیدرضا، فرهنگی، علی اکبر، کیانی، حوری، ۱۳۹۶، تحلیل اثر رسانه‌های نوشتاری (الکترونیکی و چاپی) بر توانمندسازی زنان شاغل، ۶۶۱-۶۸۷، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، شماره ۴، دوره ۶.
- پناهی، فاطمه، چیدری، محمد، ۱۳۸۵، توانمندسازی زنان: راهبردها، چالش‌ها و چشم‌اندازها، ۱۷۳-۱۹۸، جهاد، شماره ۲۷۴.
- تبریزی، امید، فیضی، محسن، مختاباد امرئی، مصطفی، ۱۳۹۳، اثرات طراحی فضاهای شهری و معماری جمع‌گرا بر تعاملات و ارتباطات اجتماعی، ۲۵۷-۲۷۲، مدیریت شهری، شماره ۳۷.
- توانا، مصطفی، نوریان، فرشاد، ۱۳۹۶، سنجش پایداری اجتماعی در محلات پراکنده‌رو (مطالعه موردی: محله شادآباد تهران)، ۸۸۵-۹۰۰، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۴، دوره ۴۹.
- جامعی‌فرد، محبوبه، حبیب، فرشته، لقایی، حسنعلی، موسوی فاطمی، حسین، ۱۳۹۰، پارک‌های موضوعی بانوان با رویکرد چندجانبه‌نگر، ۷۵-۸۶، آرمان شهر، شماره ۶.

- جعفری، مرضیه، قنبران، عبدالحمید، ۱۳۹۳، بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در میان ساکنان محله مسکونی (نمونه موردی: محله درکه-تهران)، ۵۷-۶۴، نشریه علمی-پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۷.
- جنادله، علی، ۱۳۹۵، فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی (مدلی برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری و کاربرد تجربی آن در سه بوستان شهر تهران)، ۲۲۵-۲۸۴، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۲۷، سال هفتم.
- جهانبخش، اسماعیل، حقیقتیان، منصور، راکعی بناب، نورا، ۱۳۹۶، تبیین جامعه‌شناختی پایداری اجتماعی در محلات تبریز، ۶۳-۸۲، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، شماره ۳۱، سال هشتم.
- چرمچیان لنگرودی، مهدی، علی بیگی، امیرحسین، ۱۳۹۲، بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی روان‌شناختی زنان روستایی، ۱۶۵-۱۹۲، فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، شماره ۱، سال چهارم.
- حاتمی، داوود، رحیمی، وحید، ملکی، سعید، نوری، ادريس، ۱۳۹۴، ارزیابی شاخص‌های اجتماعی فضاهای سبز شهری از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: ایرانشهر)، ۱۹-۴۲، جغرافیا و توسعه، شماره ۴۰، سال سیزدهم.
- حاضری، صفیه، ۱۳۹۱، بررسی و ارزیابی کارکرد و موفقیت پارک‌های بانوان (مورد نمونه: شهر تبریز)، ۱۹ اردیبهشت، چهارمین همایش علمی سراسری دانشجویی جغرافیا.
- حامی، احمد، فهام، الهام، ۱۳۹۶، توسعه کالبدی پارک‌های بانوان بر اساس اولویت سنجی انگیزشی (پارک بانوان شهر سهند)، ۵۶-۶۵، نشریه علمی-پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، شماره ۴، سال دوم.
- حسینی، نسرین، رهنورد، فرج‌الله، ۱۳۸۷، عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان، ۱۰۵-۱۱۸، پژوهش زنان، شماره ۱، دوره ۶.
- خوشکام، الهام، ۱۳۹۲، ضرورت ایجاد پارک‌های موضوعی در فضاهای شهری برای نوجوانان (نمونه موردی: پارک خلاق برای نوجوانان)، ۲۸ شهریور، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار.
- رفیعیان، مجتبی، میرغلامی، مرتضی، هاشمی تیلانویی، ملیحه، ۱۳۹۳، سنجش رضایتمندی زنان از پارک‌های بانوان (مطالعه موردی: پارک‌های بانوان تبریز)، ۴۹-۶۲، هویت شهر، شماره ۱۹، سال هشتم.
- روانخواه، فاطمه، موسوی، مرضیه، ۱۳۹۵، واکاوی رابطه‌ی انواع نظام‌های رفاهی با توانمندسازی اقتصادی زنان، ۷۳-۱۰۱، مطالعات اجتماعی-روانشناختی زنان، شماره ۱، سال ۱۴.
- زاهدی، شمس‌السادات، نجفی، غلامعلی، ۱۳۸۵، بسط مفهومی توسعه پایدار، ۴۳-۷۶، فصلنامه مدرس علوم انسانی، شماره ۴، دوره ۱۰.
- سعید نیا، احمد، ۱۳۸۳، کتاب سبز شهرداری‌ها، جلد نهم، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران.
- سلماسی، سحر، کریمی فرد، لیلا، ۱۳۹۴، تبیین معیارهای طراحی فضاهای فرهنگی با رویکرد پایداری اجتماعی و پویایی فضایی؛ مورد پژوهی: فرهنگسرای شهر تهران، ۲۳۵-۲۶۲، مدیریت شهری، شماره ۳۹.
- شفیع‌آبادی، عبدالله، فرحبخش، کیومرث، کریمی وکیل، علیرضا، یونسی، جلیل، ۱۳۹۷، تدوین برنامه آموزشی توانمندسازی روان‌شناختی زنان سرپرست خانوار بر مبنای نظریه روان‌شناختی فردی و ارزیابی اثربخشی آن، ۱۳۵-۱۶۷، پژوهش‌نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، شماره ۱، سال نهم.
- صالحی فرد، محمد، علی‌زاده، سید دانا، ۱۳۸۷، تحلیلی بر ابعاد اجتماعی و روان‌شناختی فضاهای سبز در شهرها (با رویکرد مدیریت شهری)، ۱۹-۳۳، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱.

- علی‌پور، رضا، بررسی تأثیر پارک‌های موضوعی بانوان در افزایش تعاملات اجتماعی زنان در جامعه (نمونه موردی: پارک بانوان باغ جهان کرج)، اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری.
- فرخی راستایی، زهرا، کتابی، محمود، یزدخواستی، بهجت، ۱۳۸۲، توانمندسازی زنان برای مشارکت در توسعه، ۵-۳۰، پژوهش زنان، شماره ۷، دوره ۱، سال سوم.
- قاسمی، وحید، نسترن، مهین، هادیزاده زرگر، صادق، ۱۳۹۲، ارزیابی پایداری اجتماعی با استفاده از فرآیند تحلیل شبکه (ANP)، ۱۵۵-۱۷۳، جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۳، سال ۲۴.
- قلفی، محمد وحید، ۱۳۸۱، توسعه انسانی در توانمندسازی زنان در ایران، ۲۴-۲۹، جهاد، شماره ۲۵۱-۲۵۰، سال ۲۲.
- کاظمی، موسی، ۱۳۸۶، نگاهی به راهکارهای توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (با تأکید بر نقش تعاونی‌ها)، ۵۹-۶۸، تعاون، شماره ۱۹۲-۱۹۱.
- محمدی، محمد، ۱۳۸۰، توانمندسازی نیروی انسانی، ۲۱۱-۲۳۲، مطالعات مدیریت، شماره ۳۱-۳۲.